

Patiesie labuma guvēji – nodibinājumi

Nodibinājums, arī fonds, saskaņā ar Biedrību un nodibinājumu likuma 2. panta otro daļu ir mantas kopums, kurš nodalīts dibinātāja noteiktā mērķa sasniegšanai, kam nav peļņas gūšanas rakstura. Saskaņā ar Biedrību un nodibinājumu likuma 86. pantu nodibinājumam ir dibinātājs, kā arī saskaņā ar 91. pantu nodibinājumam var noteikt labuma saņēmēju loku.

Saskaņā ar Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma (turpmāk – Likums) 1. panta 8. punktu juridisks veidojums ir personu apvienība, kurai ir patstāvīga tiesībspēja un rīcībspēja, kā arī veidojums, kurš nav juridiskā persona, bet kuram ir patstāvīga tiesībspēja un rīcībspēja un kura struktūrā var ietilpt dibinātājs, pilnvarotais, pārraudzītājs (pārvaldnieks) vai tiem līdzvērtīgi statusi, un labuma guvējs — ja vēl nav noteikta fiziskā persona, kura gūst labumu, — persona, kuras interesēs ir izveidots vai darbojas juridisks veidojums, jebkura cita fiziskā persona, kura faktiski īsteno kontroli pār juridisku veidojumu, izmantojot īpašumtiesības vai citus līdzekļus.

Nosakot Likuma 1. panta 5. punktā patiesā labuma guvēja definīciju, tā tika noteikta atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2015/849 (2015. gada 20. maijs) par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 684/2012 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/60/EK un Komisijas Direktīvu 2006/70/EK 3. panta 6. punktam. Atbilstoši minētās normas c) apakšpunktam norādīts, ka “faktiskais īpašnieks” ir jebkura(-as) fiziska(-as) persona(-as), kurai(-ām) faktiski pieder klients vai kura(-as) šo klientu kontrolē, un/vai fiziska(-as) persona(-as), kuras vārdā darījums vai darbība tiek veikta, un ir vismaz attiecībā uz juridiskām vienībām, tādām kā fondi, un juridiskiem veidojumiem, kas ir līdzīgi trastiem, – fiziskā(-ās) persona(-as), kura(-as) ieņem amatu(-us), kas ir līdzvērtīgs(-i) vai līdzīgs(-i) b) punktā minētajiem. Minētās normas b) apakšpunktā norādīti tādi amati kā - dibinātājs; pilnvarotais(-ie); pārraudzītājs (ja tāds ir); labuma guvēji, vai – ja vēl nav noteiktas fiziskas personas, kas ir labuma guvējas no juridiska veidojuma vai juridiskas vienības –, personu grupa, kuru interesēs ir izveidots vai darbojas juridisks veidojums vai juridiska vienība, kā arī jebkura cita fiziskā persona, kas faktiski īsteno kontroli pār trastu, izmantojot tiešas vai netiešas īpašumtiesības vai citus līdzekļus.

Ievērojot minēto, secināms, ka uz nodibinājumiem attiecināma Likumā lietotā juridiskā veidojuma definīcija un līdz ar to patiesā labuma guvēja noskaidrošanai nodibinājumā piemērojams Likuma 5. panta b) apakšpunkts.

Likums nesatur īpašu regulējumu attiecībā uz norādītajiem pienākumiem atkarībā no juridiskās personas darbības būtības, veida vai mērķiem. Kā arī norādāms, ka juridiskā persona ir juridiska fikcija, aiz kuras katrā gadījumā atrodas fiziskas personas, kuras to organizē, vada vai kontrolē, līdz ar to nav iespējama situācija, kurā patiesā labuma guvēja nav – var tikai nebūt iespējams to noskaidrot atbilstoši Likumā noteiktajai definīcijai. Līdz ar to nevar būt situācija un Likums arī neparedz reģistrēt Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros informāciju par to, ka kādai juridiskajai personai patiesā labuma guvēja nav.

Saskaņā ar Likuma 1. panta 5. punkta b) apakšpunktu patiesais labuma guvējs ir fiziskā persona, juridiskās personas īpašnieks vai kura kontrolē Likuma subjekta klientu, vai kuras vārdā, labā, interesēs tiek nodibinātas darījuma attiecības vai tiek veikts gadījuma rakstura darījums, un tā ir vismaz attiecībā uz juridiskiem veidojumiem — fiziskā persona, kurai pieder vai kuras interesēs ir izveidots vai darbojas juridisks veidojums vai kura tiešā vai

netiešā veidā īsteno kontroli pār to, tostarp kura ir šāda veidojuma dibinātājs, pilnvarnieks vai pārraudzītājs (pārvaldnieks).

Finanšu darījumu darba grupas (FATF) 2014. gada oktobrī izdotajās vadlīnijās "Causpīdīgums un patiesie labuma guvēji" patiesie labuma guvēji tiek skaidroti kā fiziskā persona, kurai "galarezultātā" pieder vai tā kontrolē "klientu" un/vai fiziskā persona, kuras labā tiek veikts darījums. Tas ietver arī tās personas, kuras īsteno galīgo kontroli pār juridisko personu. "Galarezultātā pieder vai kontrolē" un "īsteno galīgo kontroli" attiecas uz situācijām, kurās īpašumtiesības/kontrole tiek īstenota caur īpašumtiesībām vai savādākiem kontroles līdzekļiem, kas nav tiešā kontrole. Patiesā labuma guvēja definīcijas būtiska pazīme ir tā, ka tas pārsniedz likumīgās īpašumtiesības un kontroli. FATF definīcija koncentrējas uz fizisko personu, kurai patiesībā pieder juridiskā persona, un kura izmanto juridiskās personas augstākās vadības pilnvaras vai juridiskās personas aktīvus, kā arī fiziskā persona, kura reāli veic kontroli pār juridisko personu (neatkarīgi no tā, vai persona ieņem oficiālu amatu juridiskajā personā, vai nē).

Norādāms, ka tiešas līdzdalības vai kontroles gadījumā patiesais labuma guvējs juridisko personu kontrolē tieši, un tas var izrietēt no īpašumtiesību realizācijas (piemēram, nodibinājuma dibinātāja) vai likumīgas kontroles (piemēram, valdes loceklis). Savukārt netiešas līdzdalības vai kontroles gadījumā kontrole tiek īstenota ar citas personas – fiziskas vai juridiskas personas – starpniecību. Netiešo kontroli var īstenot ar dažādiem līdzekļiem, piemēram, savstarpēji noslēgtu līgumu vai izmantojot dominējošo ietekmi (piemēram, valdes locekļa dominējošo ietekmi nodibinājumā, finansējot nodibinājumu, izmantojot radnieciskas saites vai līgumsaistības, kā arī nodibinājuma pārvaldes institūciju locekli var savstarpēji sadarboties, lai palielinātu šādu netiešu kontroli caur citu personu, slēdzot oficiālus vai neoficiālus līgumus, kā arī izmantojot savas pilnvaras iecelt nodibinājumā augstāko vadību).

Ievērojot minēto, nodibinājuma patiesie labuma guvēji atbilstoši konkrētā faktiskajā situācijā veiktajam izvērtējumam, secinot, kura fiziskā persona vai vairākas fiziskās personas faktiski kontrolē nodibinājumu atbilstoši Likuma 1. panta 5. punkta b) apakšpunktam, varētu būt gan nodibinājuma dibinātājs, gan valdes loceklis vai labuma guvējs. Jāņem vērā, ka katrā juridiskajā personā situācija ir individuāla un var pastāvēt arī situācijas, kurās patieso labuma guvēju arī nodibinājumā noskaidrot nav iespējams.

Kā tiek noskaidrots patiesais labuma guvējs nodibinājumā?

Tāpat kā citās juridiskajās personās, arī nodibinājumā atbilstoši Likuma 18.¹ pantā noteiktajai kārtībai fiziskajai personai, ja tai ir pamats uzskatīt, ka tā ir kļuvusi par nodibinājuma patieso labuma guvēju, ir pienākums paziņot par šo faktu attiecīgajam nodibinājumam. Nodibinājuma valdei ir pienākums, pastāvot saprātīgam pamatam, noskaidrot vai tai nav patiesie labuma guvēji, kā arī vai saņemtā (noskaidrotā) informācija par patiesajiem labuma guvējiem ir patiesa.

Kādos termiņos informācija jāiesniedz Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā?

Saskaņā ar Likuma 18.¹ panta ceturto daļu un 18.² panta pirmo daļu juridiskajai personai nekavējoties, bet ne vēlāk kā 14 dienu laikā no attiecīgās informācijas uzzināšanas dienas jāiesniedz Uzņēmumu reģistram pieteikums informācijas par patiesajiem labuma guvējiem reģistrācijai.

Atbilstoši Likuma 18.² panta otrās daļas pirmajam teikumam, sniedzot Uzņēmumu reģistram pieteikumu par nodibinājuma reģistrāciju (dibināšanu), pieteikumā norāda informāciju par tās patiesajiem labuma guvējiem atbilstoši Likuma 18.² panta prasībām. Savukārt saskaņā ar Likuma 18.² panta ceturto daļu nodibinājums var nesniegt Latvijas

Republikas Uzņēmumu reģistram informāciju par patieso labuma guvēju, ja informācija Likuma 18.¹ panta ceturtajā daļā noteiktajā apjomā par patieso labuma guvēju jau ir iesniegta biedrību un nodibinājumu reģistrā citu normatīvajos aktos noteiktu pienākumu ietvaros un veids, kā tiek īstenota kontrole pār nodibinājumu, izriet attiecīgi tikai no nodibinājuma dibinātāja vai nodibinājuma valdes locekļa statusa. Minētās normas kontekstā gan jāņem vērā, ka normatīvie akti neparedz nodibinājuma dibinātāju reģistrāciju biedrību un nodibinājumu reģistrā.

Ievērojot minēto:

- ✓ Jauna nodibinājuma reģistrācijas gadījumā, pieteikumā reģistrācijai obligāti jānorāda arī informācija par patiesajiem labuma guvējiem;
- ✓ Nodibinājumam nekavējoties, bet ne vēlāk kā 14 dienu laikā no informācijas par patiesajiem labuma guvējiem vai izmaiņu attiecīgajā informācijā uzzināšanas dienas, jāiesniedz Uzņēmumu reģistrā pieteikums informācijas par patieso labuma guvēju reģistrācijai vai šajā informācijā veikto izmaiņu reģistrācijai.

Kas jāiesniedz Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā?

Ziņas, kas par patiesajiem labuma guvējiem glabājamās juridiskajā personā, noteiktas Likuma 18.¹ panta ceturtajā daļā. Atbilstoši Likuma 18.² panta pirmajai daļai Likuma 18.¹ panta ceturtajā daļā noteiktā informācija arī iesniedzama Uzņēmumu reģistrā, izņemot īstenotās kontroles dokumentāro pamatojumu, kā arī informāciju par personu, kurām ir Latvijas personas kods, dzimšanas datums, mēnesis un gadu, personu apliecinoša dokumenta numuru un izdošanas datumu, valsti un institūciju, kas dokumentu izdevusi.

Norādāms, ka saskaņā ar Likuma 18.¹ panta ceturtajā daļā noteikto informācija par patiesajiem labuma guvējiem (tai skaitā īstenotās kontroles dokumentārais pamatojums, kas Uzņēmumu reģistrā nav jāiesniedz) obligāti jāglabā arī pašai juridiskajai personai.

Ievērojot minēto, par nodibinājuma patiesajiem labuma guvējiem Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros reģistrējamas sekojošas ziņas:

1. vārds;
2. uzvārds;
3. personas kods (ja tāda nav - dzimšanas datums, mēnesis, gads, personu apliecinoša dokumenta numurs un izdošanas datums, valsts un iestāde, kas dokumentu izdevusi);
4. valstspiederība;
5. pastāvīgās dzīvesvietas valsts;
6. veids, kā tiek īstenota kontrole pār juridisko personu:
  - 6.1. caur statusu juridiskajā personā:
    - 6.1.1. kā nodibinājuma dibinātājs;
    - 6.1.2. kā izpildinstitūcijas vai pārvaldes institūcijas pārstāvim;
  - 6.2. kā atsevišķa persona, kas kontrolē (ja patiesais labuma guvējs netiešā veidā kontrolē dibinātāju, izpildinstitūcijas vai pārvaldes institūcijas pārstāvjus):
    - 6.2.1. uz pilnvarojuma līguma pamata;
    - 6.2.2. uz īpašumtiesību pamata;
    - 6.2.3. uz darījuma attiecību pamata;
  - 6.3. cits (brīvs teksta lauks ar iespēju ierakstīt nedefinētu veidu);
7. informācija par personu ar kuras starpniecību tiek īstenota kontrole (norāda, ja tiek norādīts kāds no 6.2. vai 6.3. apakšpunktā minētajiem veidiem kādā tiek īstenota kontrole):

- 7.1. fiziskai personai vārds, uzvārds, personas kods (ja personai nav personas koda, — dzimšanas datums, mēnesis un gads);
- 7.2. juridiskajai personai (var būt arī ārvalsts juridiska persona) — nosaukums, reģistrācijas numurs un juridiskā adrese).

Ja juridiskajā personā patieso labuma guvēju nav iespējams noskaidrot un tas tiks apliecināts pieteikumā – attiecīgajā Uzņēmumu reģistra vestajā reģistrā tiks reģistrēts, ka patieso labuma guvēju noskaidrot nav iespējams.

Materiālu sagatavoja Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs sadarbībā ar Tieslietu ministriju un Finanšu ministriju, 2018

Kontakti:

Laima Letiņa

Juridiskās nodaļas vadītāja vietniece

Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs

Pērses iela 2, Rīga, LV-1011

Tālr.: 67031734, fakss: 67031793

Laima.Letina@ur.gov.lv

<http://www.ur.gov.lv>